

KVALITETSHÅNDBOK FOR FJELLHAUG FRILUFTSBARNEHAGE

Innehold:

1. Felles forståelse av autoritativ voksenrolle

- a) Hva betyr autoritativ voksenrolle i Fjellhaug friluftsbarneskole?*
- b) Relasjonsbygging*
- c) Krav og grensesetting*
- d) Sosial kompetanse*
- e) Perspektivtaking*
- f) Trøst*

2. Organisering

- a) Kjøkkenkrok morgen fra kl. 6.45 – 9.00*
- b) Måltid*
- c) Overganger*
- d) Gruppetiden – tilrettelagt aktivitet:*
- e) Samling stund*
- f) Garderobe*

3. Praktisk

- a) Hvordan vil vi ha det om morgen;*
- b) Frilek fram til kl. 9.00*
- c) Lek inne etter måltid kl. 14.00:*
- d) Seinvakter*

4. Regler

- a) Ute*
- b) Inne*
- c) Samspillsregler*
- d) Busstur*
- e) Tur*

5. Lederansvar

- a) Vi har proaktiv/forebyggende tilnærming til ledelse*
- b) Ulike arbeidsoppgaver for pedagogisk leder*

6. Arbeid med flerspråkligbarn

7. Progresjonsplaner

a) Estetiske fag

b) Språk

c) Realfag

d) Være sammen

e) Friluftskort

Felles forståelse av autoritativ voksenrolle

a) Hva betyr autoritativ voksenrolle i Fjellhaug friluftsbarneskole?

- Varm grensesettende voksne som har god balanse mellom grenser og relasjoner
- Tydelig voksne – voksen som jobber etter felles regler

Hvordan jobber vi?

- Voksen som setter klare grenser, gripe inn i en situasjon som vurderes negativ, hjelpe barnet til å ta gode valg. F.eks. ryddetid å sørge for at dette blir gjennomført
- Å lære barna å forstå normer, gi forklaringer til regler.
- Voksne som gir barna omsorg gjennom non – verbalt språk
- Relasjoner ved å småprate med barna der en er tilstede både med tanker og ord i her og nå situasjonen. Delta i leke aktiviteter, positiv perspektivtaking med å sette seg inn i barnets følelser
- Bruke banking time – dvs. å jobbe mot enkelt barn/ gruppe dersom barna er urolige og trenger tid for seg selv – god situasjon for voksne å bygge gode relasjoner.
- Akseptere alle barnas følelser
- Gi barna gode tilbakemeldinger
- Kommunikasjon – lytte og ordlegge seg på nivå med barna. Voksne må jobbe med å gi klare beskjeder for eksempel en beskjed om gangen.
- Forutsigbarhet – gode rutiner som er med på å skape trygghet

b) Relasjonsbygging i Fjellhaug Friluftsbarneskole

STEMNING	Positiv perspektivtaking	Sensitiv i kommunikasjonen
Lage god stemning mellom barn og voksne under for eksempel måltid, lek, garderobe.	Se barn på en positiv måte Se – høre – lytte Ta perspektivet til barnet Hva kan vi forvente av barna?	Om å være tilstede Om å være konsentrert Blikk kontakt Bekreft barnet Barnet må føle seg sett
Lage god stemning når du er på jobb mellom de voksne,	Tone seg inn på barnet, vise interesse Tillit til voksen	Kommunikasjon Interessert Lyttende
Lage god stemning når foreldre henter og leverer barna i barnehagen – husk omdømme. Hva ser foreldre	Tillit, det tar tid å opparbeide tillit Rose og støtte barnet Trygg og tydelig voksen Varm grensesetting	Oppmerksomhet Gjensidig respekt Sensitiv ovenfor behov
Prioritere riktig og ta seg tid til barnet	Kos Omsorg Forståelse – se barnet	
Vise barnet at du er fysisk og psykisk tilstede	Være imøtekommende Gi valg Forståelse	
Godt humør/ imøtekommende Varme og Trygghet Tillit og Nær kontakt		

c) Krav – grensesetting

HVA VI DET SI Å SETTE VARME GRENSESETTENDE GRENSER?

3 prinsipper for god grensesetting:

1. Være tydelig og tilstede – KLARHET
2. Se bakom situasjonen/ hendelse – årsak, forståelse
3. Snakke om følelser – hva ser du? Finne gode løsninger sammen. Følge opp.

Forskning viser at utestenging i 5 årsalderen er skadelig for barnas selvbilde og sener i livet.

Kontroll – grensesetting

- Valgmuligheter – 2 alternativer
- Forklaringer – gjøre gode valg
- Si hva vi skal gjøre – snakke med barna
- Sette seg ned – øyekontakt
- Gode rutiner – gjentakelse
- Skape forventninger
- Avlæring – omlæring dvs. Lære barn å gjøre de rette valgene når de møter utfordringer
- Varme grensesettende forklaringer

Reaktiv aggresjon	Proaktiv aggresjon
<ul style="list-style-type: none">- Vennenettverk- Holde på venner- Voksne med autoritativ utførelse- Lære barna å tolke- Lære barna sosial kompetanse; samarbeid, ansvar, empati, positiv selvhverdelse/ selvkontroll, normer- Redusere frustrasjoner- Kapasitet og problematikk må være i balanse. Frustrasjoner = følelser. <p>Aggresjon = handling</p> <p>Å få amygdala bort krever: Ro, Omsorg, Beskyttelse, Ta pause, Ta et glass vann, Tid for seg selv</p>	<ul style="list-style-type: none">- Ikke få utbytte- Perspektivtaking- Voksen som gir varme relasjoner og grensesetting- Ødelegge suksessfaktorene ved for eksempel. å gripe inn i gruppe dynamikk- Voksne som er tett på og som føler godt med- Foregriping – tenke seg inn i neste gangs problematikk – tenke løsninger. Tilpasse seg, innstille seg på kjemi

d) SOSIAL KOMPETANSE

For å få til dette så må vi jobbe med sosial kompetanse. Barn er trenbare på sosial kompetanse. Sosial kompetanse er å fungere sammen med andre. Se, høre, gjøre og berøre.

Samarbeid	Empati	Selvkontroll	Selvhevdelse	Ansvar
Dele med andre	Positiv	Vente	Presenter	Holde avtaler
Følge regler	perspektivtaking	Inngå	deg selv	Gjennomføre
Ta beskjeder	Prøve å forstå	kompromisser	Delta i	forpliktelse
Hjelpsomhet	andre	Kontroll av sterke	gruppe	Respekt for
Perspektivtaking	Omtanke	følelser	aktivitet	eiendeler.
Intersubjektivitet	Inkluderende	Hvor og når skal	Omtale seg	Vise respekt
	holdning	følelser uttrykkes	selv i	for arbeid
		Bipolar	positive	
		dimensjon;	vendinger	
		kontroll av		
		følelser samtidig		
		som en skal hevde		
		følelser		

Konflikter kan forebygges gjennom klare beskjeder, sikre at alle barna får beskjeden med seg, ha barnas oppmerksomhet og sikre at de har forstått hva som forventes av dem. Vi sier hva barna skal gjøre. Gi korte beskjeder.

- Rutiner med barna må forklares, demonstreres, øves og praktiseres. For eksempel. å dele ut, stå i kø, hjelpe hverandre, be om lov til... Må jobbes med i august og september.
- Ros barna for ønsket atferd.

e) PERSPEKTIVTAKING

- Kunne sette seg inn i andres følelser – å ha empati,
- Å være tilstede i her- og nå situasjoner og snakke om det en ser slik at barna blir bevisst at en har ulikt perspektiv..

Hva gjør du;

1. Se bak handlingen/ situasjonen
2. Søk det positive
3. Vær rolig i situasjon og bruk tid.
4. Anerkjenn følelser, bekreft følelser
5. Vi sier hva vi skal gjøre; «jeg vil at du skal....»

Tips til hvordan;

- Voksne skal vise barna gode strategier for hvordan de kan løse situasjoner.
- Voksne som er oppmerksomme på yngre barns non-verbale signalene de sender. Være sensitive på deres uttrykk. Voksen som prøver å forstå barns ytringer enten de er verbale eller non-verbale og prøve å finne løsninger sammen med dem. Særlig gjelder dette barna som ikke har språk verbal språk enda.
- Det er lov å være sint men ikke greit at sinne går ut over andre eksempelvis. Voksne må kunne romme barns følelser.
- Voksne som viser respekt for barnas ulike følelsesuttrykk.
- Siden vi ønsker at barna på sikt skal klare seg selv bør vi ta barna med på å finne løsninger. Da får de støtte av voksne i prosessen og på sikt klarer de kanskje å løse en lignende situasjon.
- Voksne som forklarer barn hva vi ser skjer når vi ser at barnet ikke får noe til å fungere. Da kan barnet lettere løse denne situasjonen på egenhånd en annen gang.
- Vi forsterker positiv adferd.
- Vi skal ikke tvinge barn til å bruke ordet unnskyld. Vi skal heller legge opp til at barna skal komme med forslag til hvordan en kan rette opp i det som er skjedd. Da bygger en opp barnets egen ansvarsfølelse der en innebygd vet at en skal være god mot andre. Viktig at barna også lærer at de må gjøre opp for seg selv om noe var et uhell.
- Vi må lytte til barna, la de få tid og sette ord på handlinger.
- Vi bruker regnbueløven og lar den være trist eller lei slik at barna gjennom lek forstår at de ikke bør gjøre ting som for andre kan oppleves galt.

- Vi bruker magnetavlen der barna får sette seg inn i ulike situasjoner. Samtale omkring ulike tema.
- Vi bruker bildene som er på biblioteket om følelser for å snakke og videre kunne lese andres følelser.
- Bøker kan være gode til å formidle perspektiv. Et eksempel kan være eventyret om den stygge andungen.
- Vi er gode rollemodeller som trøster og som er oppmerksomme på barns behov. Vi viser nærhet til barna og er tilstede i hverdagen.
- Drama er en god innfallsvinkel til å kunne ta opp ulike situasjoner som en tenker barna kan lære noe av. Drama appellerer til barnas følelser og dermed forsterkes lærdommen i det som formidles.
- Vi kan også levendegjøre ting og gjenstander dersom vi ønsker at barna eksempelvis skal passe godt på ting. Dette bidrar til økt oppmerksomhet og forståelse for nødvendigheten av å skulle behandle ting på en god måte.
- Vi bør arbeide med vennskap og følelser. Her ble det vist til vennekort.
- Voksne bør hjelpe barn med å tolke situasjoner, være i forkant ved å påpeke at ser du hva som skjer her. Gjør en dette blir det lettere for barna å tolke det de ser for noen har satt ord på det. Dette kan også gjøres i etterkant av situasjoner for å øke barnets forståelse samt deres evne til å ta perspektiv.
- Under førstehjelpsuken kan vi også fokusere på følelser. En trenger ikke ha sår for å ha vondt!
- De voksne jobber også med perspektiv. Det er like viktig at vi voksne tar oss tid til å se hva den hensikt barna hadde. Det er lett å trekke forhastede konklusjoner.

f) TRØST

Felles forståelse i Fjellhaug Friluftsbarnhage om trøst:

1. Aksepter/ anerkjenn og bekrefte barnas følelser. Sett ord på barnas følelser
2. Inntoning og empati, gi fysisk berøring.
3. Vær bevisst ordvalg ikke si «stakker deg» si «uff da» bruk blikket.
4. Ta deg tid til å lytte til barna. Sett deg ned i barnas høyde, bruk blikket.
5. Vær tilgjengelige voksen som er tilstede i nærheten av barna.
6. Fokuser på at det er en veg ut av «tristheten» mulighetsorientert.

Hva er trøst?

Trøst gir ro og en følelse av fred, glede og lettelse gjennom opplevelsen av å bli sett.

Trøst gir kraft i det å bli tatt hånd om av en annen, og slippe å føle seg ensom.

Trøst gir mulighet til hvile i fellesskapets trygge favn.

Trøsting er en aktiv handling, som utføres i den hensikt å lindre barnets smerte og berolige dets uro. (Bowlby 1988/1984, Spangler ibid).

Anerkjennelse er å sette seg selv til side en liten stund og åpne opp for den andres perspektiv. Skru av seg selv, å være mottakelig. Ordene vi sier, smilet vi sender eller det lyttende øret vi gir til store og små hendelser viser at vi er interessert i den andre.

2. Organisering

a) Kjøkkenkrok morgen fra kl. 6.45 – 9.00:

Målsetning:

- Alle barn og foreldre skal bli sett
- Vi sier Hei til alle barn og foreldre og møter deres blikk
- Alle barna skal bli sjekket inn på vigilo

Organisering:

- Avskjed med foreldre. Tenk metaforen « barn er en lyspære som trenger stikk kontakt for å kunne lyse.» Når foreldre går trekkes kontakten ut og pæren slukker. Vår oppgave som voksen er å sikre at kontakten settes inn igjen og pæren lyser, da sikrer vi at barna er klare til å leke, lære og utforske.
- Sitt med barna så mye som du klarer, vær tilgjengelig dersom barnet har behov
- Sett deg ned med barna – sitt evt. på en stol med hjul og rull fra bord til dør og så tilbake.
- Tidligvaktene blir enig om hvem som har ansvar for å ta imot barna, lager frokost og hvem som sjekker inn barna på vigilo.
- Når en står med barna ved frokostbordet, si i fra til barna om at du tar imot men at du kommer snart tilbake og så ta imot dem som kommer. NB! Vi erstatter å ta imot barn i garderoben med å ta imot dem på kjøkkenet.
- Anerkjenn foreldre og barn om at du har sett dem dersom du er opptatt og si i fra at du kommer om et øyeblikk. Ikke overse noen.
- Finn en kasse med leker/ duplo eller annet, la en gruppe barn leke i vinkekroken. Bruk hele barnehagen særlig etter ca. 8.15 – 8.55.
- NB! Første pedagogisk leder har ansvar for å organisere dagen. Hvis det ikke er blitt gjort.
- Pakk sekk når gruppetid er startet etter kl. 9.00

b) Måltid

Målsetning:

- barna skal lære turtaking og ha god dialog
- vi jobber med sosialkompetanse slik som selvhevdelse og selvkontroll
- selvstendighets trening slik som å smøre skiven selv
- barna skal lære seg bordskikk

Organisering:

- Sjekk vigilo i forhold til allergier.
- Det tilbys mat som er i forhold til det kostholdsrad som anbefales av staten.
- Vi smaker på ulik mat.
- Tenker gjennom hvem av barna som skal sitte hvor, jobbe med dette fra dag 1.
- Vi har småbord der voksne skal sitte med bordet, alt bør ha blitt gjort alt i forkant.
- Vi synger for maten.
- La barna så ofte som mulig være med på å dekke/ ta av bordet.
- Måltidet skal være en forrolig arena med hyggelige samtaler der en snakker med dem vi sitter på bord med.
- I dialog med barna kan vi legge vekt på tall/antall, lære mengde begrep, vise hvordan en skal opptre ved bordet/bordskikk.
- Hygiene er viktig, vise barna hvordan de skal gjøre ting og avlære eksempelvis det å slikke på kniven.
- Tips; Ute på tur kan vi lage til bufe for å sikre at barna i større grad får erfaring med å smøre selv.
- Forberede barna til overgangen til neste aktivitet.

Høflighet;

- Vi sier takk for maten, kan du sende, kan jeg få
- Vi sitter med bordet til de fleste rundt bordet er ferdige å spise.
- Vi har maten på tallerken
- Vi svelger før en tar noe nytt.
- Vi bruker inne stemme, vente på tur og lytte
- Vi snakker med dem vi sitter med rundt bordet.
- Ved rap og fis – så sier vi unnskyld

c) Overganger

Det handler om å lande en aktivitet og gå over til noe annet

Målsetning:

- skape trygghet for barna ved å ha kontinuitet og forutsigbarhet
- ivareta barna på en god måte gjennom en situasjon
- sikre at vi har barnas oppmerksomhet når vi gir informasjon
- forberede barna på neste aktivitet

Organisering:

- 7.30 vakta sitter mellom krokene til duplo, tegnekrok, tog/ bilbane der de hjelper barna å finne ut hvor de har lyst å leke.
- Forbered barna på ryddetid 5 min. før en skal rydde eller en skal over i en annen aktivitet. 7.30 vakten sier i fra på en rolig måte om at nå er det ryddetid også til de på grupperom.
- Det skal alltid være minst en voksen fra hver gruppe, når barna samler seg
- Gi beskjed kollektiv og individuelt til barn som trenger det.
- Sikre deg at du har barnas oppmerksomhet når informasjonen gis.
- Del barna inn i små grupper
- Organiserer dagen etter et forholdsvis fast program/kjent struktur for barna.
- Unngå for mye venting. Er det situasjoner som en vet vil kreve at en må vente på tur vurder pauseaktivitet.
- Unngå unødvendige overganger

d) Gruppetiden – tilrettelagt aktivitet

Målsetning:

- Sett spesifikke mål til aktiviteter som er knyttet til generelle målsettinger i årsplan og for gruppa.
- Ha fokus på ting som er nødvendige i barnegruppen, som for eksempel sosiale områder.
- Ta utgangspunkt i barns interesse

Organisering:

- Materiell må være klargjort før en starter en aktivitet. Hvis det er mulighet for det.
- Aktiviteter skal planlegges og forberedes.
- Del barna i mindre grupper, to grupper dersom to voksne.
- Ikke start aktiviteten før barna er klare.
- Få oppmerksomheten til barna med for eksempel å klappe i hendene
- Sett deg på huk foran barna når du skal fortelle barna hva som skal skje.
- Har du en oppgave som barna skal ha, vis og fortell før du lar barna få tilgang til materialet.
- Tenk plassering. Skap forventninger før en skal gå inn på et rom eksempelvis sett deg på huk og fortell at når vi kommer inn så skal vi leke butikk.
- Observer hvor barna er i sin utvikling, hva trenger de at du som voksen er oppmerksom på? Lag aktiviteter som er tilpasset barna.
- Gi konkret feedback til barnet slik at det blir kjent med hva de er gode på.

e) Samlingsstund

Målsetting:

- Utvikle fellesskapsfølelse
- En hyggestund med fokus på glede og mestring
- Skape toleranse for mangfold
- Utvikle sosiale ferdigheter
- Barna skal lære seg å sitte i ro, vente på tur og være aktiv deltakende i det som foregår

Organisering:

- Den må være planlagt og forberedt
- Tenk over hvor lang tid en bruker – ta utgangspunkt i barnas alder, aktivitetsnivå.
- Tenk over plassering av barna.
- Bruk korte setninger, budskapet bør være konkret og visualisert.
- Fortell barna hva vi skal gjøre, eller spørre barna om hva de vil gjøre
- Lær barna å snakke etter tur og øve på å snakke foran barnegruppa
- Ha felles normer og regler i personalet.
- Ikke tillat forstyrrelser.

Hvordan:

- Ha en fast/kjent begynnelse og avslutning på samlingen
- Planlegg at barna får bruke alle sanser
- Lær barna sanger, regler, rim og dikt
- Bruk eventyr
- Bruk drama og rollespill
- Ha magiske samling stunder
- Avslutt samlingen med å forberede barna på aktiviteter som de skal gjøre i løpet av dagen.

f) Garderobe

Målsetting:

Barna skal ha klær som er egnet for aktivitet, vær og temperatur.

Barna skal øve seg på å bli selvstendige ved av og på kledning, den voksne skal være støttende «stillas».

Organisering:

- Vi går i smågrupper med barn i garderoben
- Barn som viser behov for å trenge mer rom enn andre under påkledning skal ha plass i en ende/et mer skjermet sted.
- Vi finner fram klær slik at de kan gå fra toalettet og så til sine klær som ligger i rekkefølge
- Barna må prøve selv før de får hjelp.
- De voksne sikrer at barna kler på seg i riktig rekkefølge
- De voksne gir korte beskjeder, en ting av gangen
- 1 – 3 åringene skal motiveres til å finne klærne sine selv og rydde på plass.
- 4 – 5 åringen skal klare å finne klærne sine selv og rydde på plass.

a) PRAKTISK DAGSRYTME

a) Hvordan vil vi ha det om morgen;

- De 2 første vaktene som er på jobb er ved kjøkkenet. Ta i mot barn og foreldre på en hyggelig møte i døra på kjøkkenet. NB! Vi går bort til døra, tar imot barna.
- Frokost serveres kl. 7.30 – 8.30.
- Tidligvaktene må avklare hvem som står ved maten og hvem som tar imot barna og sjekker dem inn.
- Alle barna skal bli sett.
- Vi sier navnet til barnet og hei / godmorgen til alle barna.
- Dersom vi er opptatt viser vi både barn og foreldre med blick og ord om hvorfor vi ikke kommer bort til dem. Det er viktig å se dem og at vi setter ord på hva vi holder på med.
- Døra til garderoben og toalettene skal være igjen.
- 7.30 vakt sitter mellom formings-, tog- og duplokrok. Har kontroll på barn og har oversikt. Har ansvar for å se og hjelpe barn inn i aktiviteter og stopper barna i og spring og å være urolige.
- Tidligvaktene må fordele de ansatte på ulikeplasser og grupperom. Rom må åpnes så raskt som mulig etter 8.00. Vi sitter en voksen på hver plass.
- Vi går i garderoben. Garderoben er ikke lekeplass. Vi følger barna inn i lekeområde.
- Vi har ryddetid 8.55
- Alle ansatte har et ansvar å møte alle foreldre og andre som kommer, alle skal bli sett. Besteforeldre og andre viser vi hvor barna er og hvor de kan finne skap og klær.
- Pakk sekk når gruppetid starter etter kl. 9.00

b) Frilek fram til kl. 9.00

Personalet må veksle mellom å støtte, delta og inspirer, gripe inn og være tilbaketrukket men tilgjengelig. Det er viktig å bruke alle rom, allerede fra kl. 8.00 åpner de ansatte grupperom. På rommene er det rammet inn hvordan rommet skal brukes og forventinger en har til de voksne. Vi voksne må vise, veilede og engasjere oss i bruken av lekematerielle.

Det er ikke lov å klatre og kaste på leker, pass på skilleveggene de skal ikke klatres på. Unngå for mye trafikk på dramarommet, prøv å få barna inn i felles lek slik at barna leker i god og inkluderende fellesskap. Vi voksne må være bevisst vår rolle når vi er i lek sammen med barna. Barna trenger voksen som ser og handler, veileder og støtter og hjelpe dem til å dra leken i samme retning.

c) Lek inne etter måltid kl. 14.00:

Målsetning:

- Vi går inn for å leke når barna er våte og det er for kaldt å være ute.
- God lek inne
- God organisering
- Være tydelige på hva som skal skje, tydelige beskjeder
- Være i forkant, planlegge hvordan en ønsker å gå fra det før en går hjem for dagen

Organisering:

- Mottakelse med foreldre. Si hei og fortell hvor barnet er, se alle som henter.
- Fordeler oss inn på rom, følg instruksjoner som er på rommet.
- Når du skal gå hjem for dagen, sikre at noen andre kan komme for å overta eller rydd sammen med barna før du går hjem. Få barna inn i en ny lek.
- Fordel barn og voksne, vær i små grupper.
- 5 åringer kan hjelpe til å ta ansvar for eksempel i tegnekroken, for eksempel. Ved at alle kun har ett ark ol. Eller i duplökroken.
- Ettåringer får være for seg selv.
- Siste pedagogisk leder som går hjem organiserer hvordan voksne og barn fordeler seg.
- Seinvakt går inn på kjøkkenet kl. 15.30, sjekker ut der, samtidig som en har en gruppe barn der.

d) Seinvakter;

- 8.45 vakt hjelper seinvakt kl. 14.30 – 15.20 med å sette inn kjørler på plass inne på basen og rydder basen med å sette stoler opp på bord og mopper gulv.
- Telleliste/ evakueringsliste blir skrevet ut kl. 14.30, 15.00, 15.30 og 16.00. Seinvakt går ut til 8.30 vakta med tellelister og refleks vest. Slik sikrer vi at barna gjevnlig tellers.
- Står i gangen der en sjekker ut barn som går hjem og hilser på foreldre, vær hjelpsom og ta imot beskjeder.
- Steamer kjørler etter måltid to og rydder i gang og garderobe.
- Gi beskjed til seinvakter dersom noe har oppstått.

Ellers;

- Vi snakker med foreldrene på tilstelninger det er vårt ansvar å sikre at alle trives
- Når vi er ute på ettermiddag så rydder vi leker før 16.00 vaktene går hjem. La barna rydde leker etter seg før de går over til lilla. Ikke rydd alt, barna må få ha noen leker framme i sandkassen ute på lilla, vi stenger ikke før kl. 17.00.
- Dørene til barnehagen åpner selv automatisk kl. 6.45 og stenger automatisk kl. 17.00. Da er det ikke nødvendig å låse hoved døra. Husk å låse alle andre dører.
- Deltids ansatte benytter fridager til legetimer, tannlege og annet.
- For dem som jobber 100 %. Avtal alltid med nærmeste leder om det er greit i forhold til legetimer og annet. Foreldresamtaler ang. Egne barn avspaseres.
- Vi har betalt pause, vi skal være tilgjengelige på jobb i pausen.
- Egne barn på jobb. Vi er mange ansatte og de fleste av oss har egne barn som ikke går i vår barnehage. Dersom alle ansatte tar barna med seg til barnehagen i skolens ferier så blir det mange ekstra barn. Derfor er det kun ved spesiell nødvendighet at vi kan ta med egne barn til barnehagen. Når du tar med egne barn til barnehagen skal dette avtales på forhånd med styrer.

e) Mobilbruk, Bruk av mobil i arbeidstiden:

1. Mobil skal ligge igjen i garderoben i arbeidstiden
2. Avtal med nærmeste leder dersom du må ha mobil med deg på basen. Det kan gjøres unntak ved spesielle anledninger.
3. Mobil brukes ikke på møter. Avtak på forhånd dersom du må ha mobil tilgjengelig.

4. REGLER I FJELLHAUG FRILUFTSBARNEHAGE

Ute;

- Sykler skal ryddes inn til kl. 14.00
- Vi sykler fra midt i bakken ved hytta – strek i bakken.
- Spader skal lekes med i sandkassen, Vi bruker ikke pinner til våpen
- Vi har ventestreker ute på tur
- Føyser skal ikke snurres
- På lilla skal de minste barna prioriteres til føysa
- Ikke sand på rutsjebanen, Ikke biler på rutsjebanen
- Vi kaster ikke leker
- Ikke lov å klatre på taket på hytta
- Barna klatrer ikke høyere enn de selv klarer å klatre ned.
- En klatrer ikke på gjerde
- Uteleker brukes ute og tas ikke med inn
- En kan ikke gå inn for å hente vann

Inne;

- Alle gruppene har faste møtesteder, Voksne er alltid først ved møteplassen
- Barna har faste plasser på samling
- Vi går inne
- Når lyset er av på grupperom går barna ikke inn på rommet.
- Det er regler på hvert rom som voksne må lese og følge.
- Rød gruppe friminutt; barna stilles i kø ute og så går en inn når voksne kommer
- Måltider; barn og voksne sitter ved bordet og venter til nesten alle er ferdige å spise
- Måltidet; vi snakker med dem vi sitter sammen med rundt bordet
- Barna går på rekke i overganger når gruppen er samlet
- Lilla; overgang fra ute til inn. Barna sitter på matta for å vente på tur til å kle av seg ytterklær.
- Vi rydder opp etter hvert når vi er ferdig med en aktivitet
- En går alene på do
- Barna har ikke egne leker med til barnehagen
- Barna skal ikke leke med sand ved Fisker ute.
- Vi bruker ute do mest mulig når vi er ute, voksne sjekker doen når vi går forbi.

Sampillsregler

- Når en sier stopp så må andre lytte, da er det nok for den det gjelder
- Vi slår ikke andre
- Vi gjør ikke andre lei seg
- Vi har hender og føtter for seg selv

Buss tur:

- Før en kjører; navn opprop
- Fører en kjører hjem fra tur; navn opprop.

Tur:

- Før en går på tur, skriv ned barna en har med seg og har navn opprop.
 - Repeter regler før en går ut porten.
 - Felles venteplasser; Det er laget et kart over plassene.
1. Ventestrek – nede i bakken ved Frakkagjerd barneskole
 2. Ventebusk – bak brakken ved Frakkagjerd barneskole
 3. Ventesving – neste kryss på turstien.
 4. Ventestein – enden av fotballbanen
 5. Ventebenk – benk på tursti.
 6. Ventehaug
 7. Vente tre – treet før en kommer til fra speiderplassen, en voksen skal alltid gå først ved veien av krysset til speiderplassen.
- Barna får gå alene langs turstien
 - Barna går to og to langs veien.
 - Barna skal alltid se en voksen ute på tur.
 - Barn som stikker vekk fra gruppen må holde en voksen i hånda. En gir konsekvenser.
 - Få alltid oversikt over området en går til, det kan være glass skår og annet.
 - Når en går på større turer så må en fordele barna på de voksne og en må ha faste venteplasser. Vi går sammen på tur.

5. Lederansvar i Fjellhaug Friluftsbarnhage

- Første leder som kommer på stor og på lilla base har ansvar for å organisere dagen. Det innebærer; Skaffe seg oversikt og innsikt i bemanningskapasiteten. Det må være nok voksne på gruppene eller en må fordele barn.
- Ukeplaner legges ut på vigilo, da sikrer vi at alle ansatte vet hva som skal skje i gruppa. (også vikarer)
- Det brukes planleggings- dokumentasjons-og vurderingsskjema på basemøter.
- Det er viktig at støttepedagog får vite alt som skjer i de ulike gruppene. Med en gang en pedagogisk leder har en bekymring må en drøfter dette med støttepedagog. Støttepedagog er avhengig av tilbakemeldinger fra pedagogisk leder.
- Pedagogisk leder skal alltid dokumentere, skrive ned når en setter i gang «ekstra» tiltak på gruppa eller et barn. Da skrives det dato når tiltaket starter og en fastsette dato for evaluering av tiltaket.

Vi har proaktiv/ forebyggende tilnærming til ledelse dvs.;

- Bygge opp positivt læringsmiljø, løsningsfokusert tilnærming som betyr spesifikke tilbakemeldinger. Unngå generalisering.
- Være i forkant og har oversikt.
- Vi har fast struktur og rammer på gruppene. For eksempel fast samlingsplass om morgenen og fast plass til ettermiddagsmåltidet. Fast plass ved samling. Voksen som gir gradert støtte når det trengs. Påkledning i liten gruppe. Faste «stoppesteder» på tur.
- Har oversikt og tar avgjørelser
- Fange opp tidlige signaler om eventuelle vansker. Styrer og støttepedagog skal ha informasjon med en gang når en tenker på noe, noe er tatt opp med foreldre/ foresatte eller det er noe annet som kommer frem på for eksempel første foreldresamtale.
- Vær oppmerksom på det som skjer mellom barna, reager raskt og umiddelbart.
- Vi skal raskt avdekke aktiviteter som foregår i gruppen og gjøre noe med det en ser, dersom en ser mobbing så skal en bruke handlingsplan mot mobbing i Tysvær kommune.
- Vi har kollegaveiledning på ledermøtene.
- Vi er tydelige ledere som er synlige, og som lytter, respekterer og har god dialog.
- Vi delegerer, gir utfordringer og sikre at vi har motiverte medarbeidere.

- Vi bruker kvalitetshåndboka i praksis – dette sikrer fellesforståelse i barnehagen.
- Være forberedt

Ulike arbeidsoppgaver for pedagogisk leder;

- Ansvar for å fremme godt arbeidsmiljø/ samarbeid på basen
- Overordnet planarbeid
- Tilrettelegge og gjennomføre pedagogisk arbeid
- Lage individuelle planer, Skrive pedagogisk rapporter, Kartlegging (TRAS)
- Skrive ukeplaner, Månedsevaluering
- Forberede og gjennomføre foreldresamtaler skjer hver høst
- Bidra til tilrettelegging av møter og planleggingsdager
- Ivareta det enkeltes barns behov
- Ansvar for veiledning og rådgivning av det øvrige personalet
- Samarbeid med tjenester
- Være dagens leder
- Samarbeider med andre grupper
- Kommunisere/ lage rapport på vigilo. Sortering av bilder i mapper til enkelt barn.
- Holde seg faglig oppdatert
- Pedagogisk ledermøte med styrer, Lede base møter
- Forberedelse til tema/ dele materiale om tema til kollega.
- Skriv ned forventninger til hverandre
- Løsningsorientert tilnærming, positiv grensesetting.

6. ARBEID MED FLERSPRÅKLIGE BARN.

Språklig, kulturelt og religiøst mangfold er nytt for oss i Fjellhaug friluftsbarnhage men vi ser på det som en berikelse for barnehagen og ønsker at mangfold skal være en naturlig del av hverdagen vår.

HVORDAN JOBBER VI I BARNEHAGEN:

- Ulike språk og kulturer synliggjøres i barnehagen.
- Personalet ivaretar barnas rett til å være annerledes i fellesskapet og alle er inkludert i barnehagens fellesskap. Barn og foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn skal oppleve å bli inkludert og likeverdige
- Barnehagen skal gi rom for barnas ulike identiteter slik at barnehagen bli en arena hvor alle barn uansett kjønn, identitet og kulturelle bakgrunn får styrket sitt selvbilde og får en positiv opplevelse av seg sjølv.
- Vi har språkgrupper for barna.
- Vi bruker snakkepakken og annet språkmateriell.
- Vi bruker nøkkelord for å gi barn flest mulig begrep.
- Vi synliggjør begrep, aktivitet, eventyr og henge opp bilder slik at det visualiseres for barn.
- Vi bruker «Troll i ord» som er 2 eventyr esker. Materiell legger opp til lærerstyrte aktiviteter så vel som samtaleaktiviteter mellom voksen-barn og barn-barn. En legger vekt på utvikling av ordforråd og begrepsapparat på norsk og på morsmål som er en forutsetning for mer sammensatte språklige aktiviteter. De voksne legger opp til fortelleaktiviteter med en bevissthet om egen rolle i samtalen. I eventyret får barn oppleve eventyret med mange figurer og identifikasjonsmuligheter. Her er rike muligheter for rollelek, fantasi og fortellinger.
- Foreldre få ut det eventyret på sitt språk slik at de kan lese det hjemme.
- Synliggjøring av deres kultur – involver foreldre.
- Vis ulike element fra hjemkulturen.
- Finn ut hva som leses/ fortelles hjemme, god dialog, vise interesse i forhold til foreldre og bruke dette i barnehagen.

PROGRESJONSPLAN ESTETISKE FAG

Alt materiale skal være tilgjengelig (synlig) for barna (forming, drama og musikk) og foregå i kontrollerte former. Mange av disse aktivitetene kan en også gjøre ute, noe som kan gi verdifulle og annerledes opplevelser enn de en får inne. En bør særlig motivere de barna som ikke vil delta i kreative aktiviteter, slik at de også kan kjenne på skapergleden og gleden ved musikk og bevegelse. Barnehagen må ha stimulerende utstyr av høy kvalitet tilgjengelig og presentert på en gjennomtenkt måte ved at barna får oppleve glede ved egen mestring og glede seg over andres uttryksmåter. Temakasser, utkledding opptreden felles og alene

1 ÅR	2 ÅR	3 ÅR	4 ÅR	5 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Få erfaring med ulike taktile materialer • Tegning • Sang (rim og regler knyttet til sang og bevegelse) • Bevegelse og dans • Instrumenter (bli kjent med og prøve å spille) • Fantasi og undring • Bli kjent med enkle eventyr og regler • Temakasse (bok-kasser) • Få opplevelser som gir inspirasjon til begynnende rollelek • Gi de sansemotorisk inntrykk • Erfaring med ulike 	<ul style="list-style-type: none"> • Kjennskap til primærfargene, gul, rød, blå • Tegning, liming og maling som uttrykksform • Prøve ut forskjellige redskaper som pensel og svamp • Bli kjent med tredimensjonalt materiale (leire, kitt, sand, plastelina, trolleig) • Lære enkle barnesanger med og uten bevegelse, • Bli kjent med rytme, bevegelse og bruk av instrumenter • Få erfaring med forskjellige materialer som inspirerer til dramalek • Eventyr som inspirasjon til dramalek • Kle seg ut og kunne glede seg 	<ul style="list-style-type: none"> • Kjennskap til primærfargenes blandinger (gul, rød og blå) • Jobbe med to-og tredimensjonale uttrykk • Møte kunst gjennom bilder og bøker • Dramatisere kjente eventyr og sanger • Kjennskap til sanger med handling og flere vers. Delta i sangleker • Kle seg ut og kunne glede seg over det. • Dramalek knyttet til følelser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lære seg å bruke fargene og å blande dem • Bearbeide og skape lek med tredimensjonalt materiale • Kjenne til og selv kunne bruke forskjellige redskaper, blyant, saks, pensel, verktøy og kniv • Samtale om det en ser i eget kunstnerisk uttrykk • Gå inn i en rolle i lek og være der over tid • Kunne synge sanger, si rim og delta i rytmeleker • Lære enkle danser og glede seg over fri utfoldelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Lære seg riktig grep på skrive- og tegneredskaper • Være med å finne ut av hvilke materialer en trenger for å skape et produkt • Iakta og beskrive andres produkter • Besøke kunstutstillinger • Kunne bruke og kjenne navnet på rytmeinstrumenter • Kunne gå inn og ut av roller og holde konsentrasjonen. • Delta i enkle skuespill og øve seg i å opptre for andre • Prøve ut og lage utstyr til forskjellige dramateknikker som skyggeteater og dukketeater sammen med voksne og barn

<p>materialer ved bruk av sansene</p>	<p>over det.</p> <ul style="list-style-type: none">• Fantasere, samtale og synge om det de ser og opplever (eks. skulptur og maleri)• Opptre for andre (i barnehagen og for foreldre)	<ul style="list-style-type: none">• Øve på riktig grep på skrive- og tegnesaker		
---------------------------------------	--	---	--	--

PROGRESJONSPLAN SPRÅK; GJELDER ALLE;

BRUKE GOD TID, bruke konkreter, og bruke Tras (tidlig registrering av språk) som kartleggingsverktøy. Jobbe bevisst med begrepstrening, viktig med mange gjentakelser der målet er å utvikle barnas ordforråd. Voksenrollen er å være veiledende voksne. Språkstimulering i dagligdagse aktiviteter, språklig bevissthet i forhold til begreper, eventyr og nysgjerrighet. Gi leken næring, bruk sanger og sangleker. Variasjon av stemmebruk i forhold til sinnsstemning. Bøker skal være tilgjengelig i barnas høyde og en skal ha varierte bøker. Bruke puslespill for å styrke ord/ begrepsutvikling og barns evne til å stille spørsmål.

De aller fleste aktiviteter er noe som må vektlegges kontinuerlig – de som gjelder for 1 åringene gjelder like mye for 5 åringene.

1 ÅR	2 ÅR	3 ÅR	4 ÅR	5 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Speiling • Spontan tilstedeværelse og tilbakemelding – her og nå. • Sette ord på alle handlingar i lag med barna ”bade barna i språk” – gjentatte ganger. • Mimikk – ansiktsuttrykk og kroppsspråk • Dialog, turtaking og lek og i dagligdagse aktivitetar • Regler og sanger med konkreter og 	<ul style="list-style-type: none"> • Felles opplevelser, sansing, erfaringer og gjenkalling gjennom for eksempel; turer, drama, eventyr m.m • Være i dialog både i samtalen og i lek • Hjelp til videreføring av samtalen og leken • Bildebøker med litt tekst • Bevegelses sanger • Følelser; snakke om følelsesuttrykk 	<ul style="list-style-type: none"> • Samtale og reflektere sammen med barna for eksempel etter hverdagsaktiviteter, turer og prosjekter • Tilrettelegging for rollelek • Felles opplevelser • Språkleker; tulle med språket - riming • Bøker med enkel tekst. Faktabøker • Bokstaver og telleregler 	<ul style="list-style-type: none"> • Inkluderende holdning – lytte til andre, konsekvenser av egen handling • Planlegge, gjennomføre og reflektere/evaluere sammen med barna • Sette ord på situasjonsuavhengig språk for eksempel en telefonsamtale • Produsere rim; bil - pil • Begynne å kategorisere/ overbegrep for eksempel ”MAT” • Bøker med lengre 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiale ferdigheter, legge til rette for avansert rollelek og regellek • Førskolegruppe • Språkleker, vitser og gåter - språkets form • Høytlesing, mer avanserte tekster fortsettelses-bøker • Få trening i å argumenter/ hevde egne synspunkter og grunngi egne valg • Tekstskaping muntlig, skriftlig og

<p>bevegelser</p> <ul style="list-style-type: none">• Bildebøker• Korte fortellinger/ eventyr m/ konkrete			<p>tekst</p> <ul style="list-style-type: none">• Legge til rette for lekeskriving• Skape interesse for bokstaver• Barnemøter	<p>gjenkalling</p> <ul style="list-style-type: none">• Være bevisst navnet og lyden på bokstaven.
--	--	--	--	---

PROGRESJONPLAN FOR REALFAG:

Barn er tidlig opptatt av tall og telling, de utforsker rom og form, de argumenterer og er på jakt etter sammenhenger. Gjennom lek, eksperimentering og hverdagsaktiviteter utvikler barna sin matematiske kompetanse. Barnehagen har derfor et ansvar for å legge til rette for tidlig og god stimulering og sørge for at barna har tilgang til ulike typer spill, teknologi, tellemateriell, klosser, leker og formingsmaterieill. Må også tilby materieill som gir barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og samanligning. Barn skal også møte former, mønster, mål, måleredskaper, vekt, volum og tid. *Metoder som bør brukes er: Snakkepakken, turer, hinderløype og liknande. Det som innføres på et årstrinn videreføres med progresjon frem til skole start.*

1 – 2 ÅR	2- 3 ÅR	3 – 4 ÅR	4 – 5 ÅR	5 – 6 ÅR
<ul style="list-style-type: none"> • Puttekasser med former. • Klosser. • Sansemotoriske aktiviteter (snø, is osv.) • Telling 1-2-3. • Fysikk. Enkle eksperimenter. • Bygging: eks. Duplo. • Bevegelsessanger. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begynnende kjennskap til dyr/planter/insekter • Begynnende kjennskap til frø blir til plante. • Telling: Kjennskap til tall. • Byggelek, duplo og lignende. • Sandkasselek: byggehus, ulike 	<ul style="list-style-type: none"> • Kjennskap til tall 1-10. • Kunne fargene rød, gul, grønn og blå. • Kunne telle 5 ting (mengdeforståelse) • Kjenne til begrepene over/under bak/foran liten/stor og lav/høy. • Enkle målinger knyttet til matlaging. • Kjennskap til årstider 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne flere farger. • Kunne telle til 10. • Kjennskap til mål og vekt. • Kjennskap til måneder. • Kjennskap til tall 1-20. • Kjennskap til begrepene: morgen, ettermiddag, kveld. • Kjennskap til begrepet klokke og klokkens funksjon. • Kjenne igjen formen på bokstaven sin. • Kunne spillereglene på enkle spill. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne navn på de mest kjente dyrene, blomster, insekter, fugler, fisker og sjødyr. • Kjennskap til naturvern. • Kunne skrive navnet sitt. • Kjenne tall og kunne mengder fra 1-10. • Kunne dager og årstider. Kjennskap til måneder.

<ul style="list-style-type: none"> • Begreper om kroppen. • Rim og regler. 	<p>størrelser osv.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spill. • Kjennskap til farger. • Bruke rett begrep ved benevning • Lyd – rytme – takt. • Introdusere begrepene høyre/venstre. 	<p>og dager.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innføring i spilleregler. • Enkle fysikkforsøk. • Kunne navn på kjente dyr. • Kjennskap til dyr sin nyttefunksjon . • Kjennskap til kildesortering. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne begrep på former: firkant, trekant, sirkel. • Fysikk forsøk. • Kjennskap til mengdebegrep: større-størst og liten-mindre-minst., hel og halv • Kunne begreper i naturen i forhold til ulike årstider, kunne værtyper og naturfenomener • Kunnskap om omgivelsene til dyr, fisk, insekter, planter og trær. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne begrep på, over, under, ved siden av. • Så og å høste. • Enkel geografi: hvor bor vi. • Kjennskap til kart., verdensdelar og land.
--	--	--	--	---

Progresjonsplan være sammen

Prosessmål; Barna skal få erfaring med:

En god oppstart for nye og gamle barn, etablere sekundær tilknytningsperson –ha god innkjøringsperiode.

Bruke tid på å bli trygg og kjent.

Faste rutiner, sanger med bevegelses og enkle regler. Dele i smågrupper fra starten av barnehageåret

Fange opp barnas signaler, forstå barnas uttrykk og gi barna tid/ tid til å gi respons.

Den autoritative voksen rolla er sentralt i herdaren. Ha fokus på varme og grensesettende voksne. De voksne skal bygge gode relasjoner gjennom kvalitetstid med enkeltbarn og i små grupper. Hjelp barna til å reflektera over egne handlinger og væremåter. De voksne skal være tydelige voksne som stiller krav til barna og som gir de ansvar.

Etablere sekundær tilknytning. Jobbe i små grupper, skape trygghet, bruke god tid og har ro. Begynne med rutiner fra første dag.

Personalet skal være i samspill med barn så ofte som mulig. Hvor alle har fokus på å oppfatte og å gi deg tid til å se.

Forberede barna i overganger i god tid. Gi barna tid og ro - senke farten særlig med de minste barna.

Alle gruppene har fast væresammen samling en gang i uken. Løveungen skal brukes aktivt på gruppene. Vi leser bøker til alle barna.

Vi har kvalitetshåndbok som sikrer fellesforståelse for hvordan vi jobber i Fjellhaug friluftsbarnehage.

Innkjøringsperioden; Alle gruppene jobber med løveloven; alle skal ha en venn. Alle gruppen lærer seg sanger og regler i forhold til være sammen. Alle gruppene repeterer hva det vil si å være en løvebarnehage.

Barnas alder	1 – 2 år	2 – 3 år	3 – 4 år	4 – 5 år	5 – 6 år
Ansvar	<p>Delaktiv i daglige rutiner.</p> <p>Være med å rydde sammen med voksne.</p> <p>Lære å vaske hender og å ta snue.</p> <p>Lære å bruke lekemateriell, barna opplever voksne som er gode rollemodeller.</p> <p>Utforske leketøy og gjenstander – vise nysgjerrighet.</p>	<p>Hjelpe hverandre med av og på kledning</p> <p>Øve på å ha ansvar for hygien sin, finne fram til skapet sitt. Sette sko i skapet sitt.</p> <p>Lære barna hvordan en bruke lekemateriell i en samlek.</p> <p>Være med å tilberede måltidet og rydde etterpå.</p>	<p>Hjelpe hverandre i garderoben ved påkledning.</p> <p>Ta vare på ting (leker og klær) bruke lokaler og leker allsidig.</p> <p>Selvstendighetstrening.</p> <p>Jobbe mot å kle seg selv og kjenne etter egne behov. Rydde etter seg. (måltid, leker)</p> <p>Bli i leken over en lengre periode ikke vandre.</p> <p>Kunne si hva det betyr å være en god venn for alle.</p> <p>Lage regler for hvordan en skal være mot hverandre. Kunne stå i kø.</p>	<p>Følge dagligdagse rutiner og regler.</p> <p>Være med på daglige gjøremål, dekke bord, pakke sekk o.l.</p> <p>Respekt for eiendeler og lekeutstyr.</p> <p>Barna har eierskap til sine armer og bein, og hva vi gjør med dem.</p> <p>Barn klarer å sette i gang lek og aktiviteter på eget initiativ.</p>	<p>Kunne holde avtaler</p> <p>Klarer å motta og forstår en kollektiv beskjed.</p> <p>Inkludering i leken</p> <p>Kunne si hyggelige ting til andre.</p> <p>Bidra til et godt fellesskapsglede.</p> <p>Klare å kjede seg i perioder, tåle å «drive» litt uten å bli aktivisert av en voksen.</p>

Empati	<p>Beskrive barnets følelsesuttrykk. Trøste, være gode med hverandre. Snakke om følelser som skjer her og nå.</p> <p>Beskrive hva vi ser. Også andre barns følelsesuttrykk. Være med og trøste andre som er lei seg.</p> <p>Henge opp bilder av grunnfølelser. Relatere barnas følelser med bilder som henger oppe.</p>	<p>Barna skal kunne sette ord på grunnfølelser glad, tris og sint.</p> <p>Barnawskal kunne sette ord på egen og andres følelser</p> <p>Kunne trøste når andre er lei seg.</p>	<p>Lære seg å se hvordan andre har det – følelser (bruke bilder/ rollespill)</p> <p>Være en god venn, Inkludere andre i leken.</p> <p>Være god med hverandre.</p> <p>Lære barna gode måter å være sammen på.</p> <p>Lære å se og forstå hvordan andre har det, se på ansiktsuttrykket og kroppsspråket.</p> <p>Kunne trøste når andre slår seg.</p> <p>Bruke verktøyet; Nelly og Hamza dersom barna er modne for det.</p>	<p>Barna må utsettes for perspektivtaking, å forstå andre.</p> <p>Bruke verktøyet; Nelly og Hamza</p> <p>Psykologisk førstehjelp som verktøy (dersom barna er modne til det)</p> <p>Jobbe med rollespill.</p> <p>Jobbe med holdninger og verdier.</p>	<p>Kan gjøre prososial handlinger som er til nytte for andre.</p> <p>Vise omtanke for andre. Glede andre før jul, gå på besøk til de eldre på sykehjemmet.</p> <p>Systematisk arbeid med følelsesregulering.</p> <p>Bruke psykologisk førstehjelp som verktøy.</p> <p>Vise omtanke for andre.</p>
---------------	---	---	---	---	---

<p>Samarbeid</p>	<p>Bygge med klosser i sammen.</p> <p>Dele med hverandre</p> <p>Jobbe med felleskapsglede ved å samle barna i en ring – holde sammen – felles samlingsstund.</p> <p>Kunne observere andre barn, iaktta andre barn i lek.</p> <p>Turtaking med fokus på imitasjon.</p>	<p>Lære å dele leker.</p> <p>Spørre om å få, og kunne vente på tur.</p> <p>Etablere gode kontaktstrategier gjennom kroppsspråk og begynnende verbalspråk slik som; Spørre om å få bli med. Invitere andre inn i leken.</p> <p>Bruke lekegrupper og øver på lekeregler.</p> <p>Kunne leke sammen med minst en annen.</p> <p>Finne ro til å leke og kan leke en lek over tid.</p> <p>Samarbeide ute på tur for eksempel. ved å vente på hverandre og å hjelpe når noen faller.</p>	<p>Dele med hverandre</p> <p>Følge regler</p> <p>Ta imot og følge to beskjeder.</p> <p>Øve på leke regler</p> <p>Hjelpe hverandre.</p> <p>Kunne lytte til andre.</p>	<p>Forstå og kan de sosiale spillereglene.</p> <p>Alle skal være med å bestemme.</p> <p>Lytte selv når du er uenig og spørre for å forstå bedre.</p>	<p>Ta ansvar for hverandre – trøste</p> <p>Tenke fram løsninger sammen, refleksjon</p> <p>Viser evne til å løse enkle konflikter.</p> <p>Vise evne til å tenke fram eller komme med løsninger.</p>
-------------------------	---	--	--	--	--

Selvhevdelse	<p>Bruke barnets navn aktivt i hverdagen. Bruke barnets navn for å fremheve enkeltbarnet.</p> <p>Gi tilbakemelding og anerkjennelse for barnets verbale og nonverbale uttrykk.</p> <p>Synge – leke til en lek, bruke instrument</p>	<p>Hevde seg selv positivt.</p> <p>Kunne ta kontakt med andre.</p> <p>Vise initiativ overfor barn og voksne.</p> <p>Vise mestringsglede.</p> <p>Uttrykke egne meninger.</p> <p>Si i fra når andre tar leker i fra dem.</p>	<p>Kunne ta kontakt med andre barn på eget initiativ.</p> <p>Ha nysgjerrighet på andre.</p> <p>På eget initiativ invitere seg inn i leken med andre. Utvikle vennskapsbånd og gi uttrykk glede.</p> <p>Fremheve de stille barna. Eks. bruke måltidet/ den gode samtalen. Samling der de kommer frem for å fortelle/ trekke kort.</p> <p>Lære barna å hevde seg positivt. Tørre å snakke/ komme frem i samling.</p>	<p>Stå for egen valg.</p> <p>Kunne si i fra.</p> <p>Tør å prøve ut nye ting og takle utfordringer.</p>	<p>Ukens hjelper/ ordensbarn</p> <p>Bruke samling til å få barna i fokus</p> <p>Initiativrik og sosialt aktivt men uten å trykke ned andre.</p>
---------------------	---	--	--	--	---

Selvkontroll	<p>Unngå for mye trafikk i lek og samspill særlig i innkjøringsperioden.</p> <p>Barna må gi uttrykk for egne behov og voksne må forstå barnas behov i forhold til nærhet, søvn, sult, varme og kulde.</p> <p>Tåle fravær fra trygge voksen.</p> <p>Vise ulike følelsesuttrykk.</p>	<p>Lære å vente på tur.</p> <p>Spørre om å få låne.</p> <p>Kunne tilpasse seg nye situasjoner.</p> <p>Beherske på likssom lek.</p> <p>Kunne motta og forstå en beskjed.</p>	<p>Kunne vise følelser uten at det går ut over andre.</p> <p>Vente på tur, kunne akseptere å få/ stå først og sist. Lytte, ikke avbryte andre som snakker vise interesse ovenfor det de andre forteller.</p> <p>Ta kontakt med andre barn på en god måte.</p> <p>Sitte rolig og holde hender og føtter for seg selv.</p>	<p>Takle avskjed med foreldre/ foresatte.</p> <p>Kunne forholde seg til regler i regellek.</p> <p>Holde oppmerksomheten over tid</p> <p>Inngå kompromiss</p> <p>Vise følelsesuttrykk på en akseptabel måte, kunne regulere seg ned.</p>	<p>Regulere følelser.</p> <p>Utsette egne behov.</p> <p>Forstå konsekvenser av egne handlinger.</p> <p>Bruke hjelpehånda i konflikthåndtering.</p> <p>Vise akseptabel følelsesuttrykk.</p> <p>Tenke før en handler.</p>
---------------------	--	---	--	---	---

Progresjon Friluftsliv

Barna skal bli glad i å være ute, Barna skal kjenne mestring ved å ha erfaring og kunnskap om naturen. Barna skal bli i stand til å ta vare på naturen. Barna skal ha respekt for liv. Barna skal gis naturopplevelser. Barna skal bli natursmarte, barna skal få fysiske utfordringer. Barna skal bruke sanser og som undrer seg. Barn som kjenner og får forståelse for planter, dyr, landskap og vær. Barn skal få kjennskap og kunnskap om naturfenomen. Barna bruker naturen som lekeplass. Barn som utvikler sin kreativitet, Barn skal gis kunnskap om hva som er nødvendig for å dra og være på tur. Barna som gir uttrykk for eget syn og som jevnlig deltar i planlegging og vurdering av tur.

1 -2 år	2 – 3 år	3 – 4 år	4 – 5 år	5 – 6 år
<p>Å støtte barna slik at de finner gode måter å være sammen med andre på.</p> <p>Barna skal få gode opplevelser i naturen sammen med jevnaldrende barn.</p> <p>Gode opplevelser slik at de blir glad i å være ute.</p> <p>Barna skal oppmuntres til å</p>	<p>Å støtte barna i deres utvikling på vei mot selvstendighet, Oppmuntre barna til å klare mye selv. Samtidig skal vi voksne lese situasjonen og tilpasse støtten vår etter hva vi ser barnet kan klare. Påkledning er eksempel som barna trenger tid på i denne alderen. Elles er fellesopplevelser viktig for å styrke barns evne til å ta og opprettholde kontakt med andre.</p> <p>La barna ta i bruk sansene sine.</p> <p>Støtte barna i å bevege seg i</p>	<p>Gi barna kunnskaper og erfaringer om naturen.</p> <p>Ta i bruk kreative metoder som eventyr, fantasi og rollespill.</p> <p>Gi barna motoriske utfordringer der de får prøvd ut kroppen.</p> <p>Oppmuntre barna til å bli mer utholdende.</p> <p>Sette konkrete tur mål. Gi barna opplevelser som styrker felleskapet i gruppen.</p> <p>Finne likheter, sammenligne, måle og sette ord på.</p>	<p>Barna skal kunne ulike begreper i forhold til ulike årstider, kunne værtyper, dyr, planter og naturfenomen.</p> <p>Barna skal få erfaring med å bruke kniv.</p> <p>Ta barna med på lengre og mer krevende turer.</p> <p>Bevisstgjøre barna på hvordan de bruker kroppen.</p> <p>De skal kjenne på kroppen hvordan det er å være sliten.</p> <p>Barna skal være med å lage</p>	<p>Gi barna erfaringer slik at de får mer kunnskap om samfunnet og natur eks ved naturvern.</p> <p>Barna skal kjenne glede ved å sette egne og større mål for turer de skal gå, eks fjelltopper</p> <p>Gi barna økt kunnskap om vårt bosted i forhold til resten av verden.</p>

<p>bruke alle sansene.</p> <p>- Barna skal få erfaring med ulike materialer.</p> <p>- Å oppmuntre barna til å bruke kroppen sin og være i bevegelse.</p> <p>De skal bli kjent i barnehagen og med uteområdet vårt</p> <p>Korte turer i nærområdet</p>	<p>ulendt terreng.</p> <p>Støtte barnas interesse for ting i naturen og lære dem navn på dyr, planter og insekter.</p> <p>Gi barna opplevelser knyttet til friluftsliv som for eksempel sitte rundt et bål, lage mat ute, kjenne på stillhet/lytte.</p> <p>Bruke naturen som arena for den gode samtalen.</p> <p>Barna skal få tid til å oppdage og undre seg.</p>	<p>Å barna begynnende kunnskap om hvordan ting henger sammen i naturen. Vi skal dra kunnskap som de har fra tidligere over til et nytt nivå der de lærer hvor for eksempel dyr bor og hva de lever av.</p> <p>De skal få erfaringer med hvor det er lurt å gå, hva bruker en når en skal lage et bål, hvilke tre kan jeg klatre i osv. bidra til å gjøre barna natursmarte.</p>	<p>mat utendørs.</p> <p>Barna skal bli vant med å kjenne etter om de er våte og vite hva de skal gjøre. De skal ta mer ansvar i forhold til påkledning, og skal ha erfaring og kjennskap med hvilke klær det er lurt å ha på seg ved ulikt vær.</p> <p>Barna skal kunne legge klærne på plass i skapet etter bruk.</p>	<p>Bruke kart og kompass når vi går på tur.</p> <p>Barna blir bevisstgjort at vi har ulike himmelretninger.</p> <p>Barna skal ta større ansvar for påkledning, slik at de har innarbeidet gode rutiner før skolestart.</p>
---	--	---	--	--